

Δελτίο Τύπου

«Η συμβολή της εξορυκτικής βιομηχανίας στην ελληνική οικονομία»¹

- Η συμβολή στο ΑΕΠ ανέρχεται σε 6,2 δισ. ευρώ ή 3,4% του ΑΕΠ.
- Σε όρους απασχόλησης, η επίδραση ανέρχεται σε 118.000 εργαζόμενους ή το 3,4% της εγχώριας απασχόλησης.
- Η αξία των εξαγωγών ξεπερνά το 50% των συνολικών πωλήσεων του κλάδου.
- Επενδύσεις 2,1 δισ. ευρώ την περίοδο 2007 – 2014.
- Προγραμματισμένες επενδύσεις 1,7 δισ. ευρώ για τα επόμενα χρόνια.

Την σημαντική συμβολή της εξορυκτικής βιομηχανίας στην εγχώρια οικονομία, σε όρους ΑΕΠ και απασχόλησης, καθώς και τις μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης του κλάδου επισημαίνει σε μελέτη του το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), που έγινε με τη συνδρομή του Συνδέσμου Μεταλλευτικών Επιχειρήσεων (ΣΜΕ).

Η μελέτη «Η συμβολή της εξορυκτικής βιομηχανίας στην ελληνική οικονομία» παρουσιάστηκε σήμερα (31-3-2016) σε συνέντευξη τύπου. Στην εισήγησή του, ο Πρόεδρος του ΣΜΕ κ. Α. Κεφάλας τόνισε τρία βασικά στοιχεία του κλάδου: α) Ο κλάδος της ελληνικής εξορυκτικής – μεταλλουργικής βιομηχανίας, παρά την επτάχρονη οικονομική κρίση της χώρας, παραμένει αλώβητος, διατηρώντας όλη του τη δυναμική, β) Έχει σημαντικό αποτύπωμα στην εθνική οικονομία, λόγω κύρια της εξωστρέφειας και διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στην περιφερειακή ανάπτυξη, γ) Ο κλάδος έχει σημαντικές προοπτικές εξέλιξης και εντονότερης συμμετοχής στην εθνική οικονομία, μέσω επενδύσεων, οι οποίες είτε είναι σε εξέλιξη, είτε μπορούν να έλθουν στο εγγύς μέλλον, κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις που αναλύονται στη μελέτη.

Στη συνέχεια παρουσιάστηκαν τα κύρια ευρήματα της μελέτης. Η μελέτη καταδεικνύει την ιδιαίτερη σημασία της εξόρυξης για τη χώρα, καθώς χρησιμοποιεί εγχώριους πόρους και ταυτόχρονα παρουσιάζει έντονη εξωστρέφεια. Επιπλέον, η εξόρυξη παρέχει εκείνες τις ορυκτές πρώτες ύλες που διευκολύνουν την ανάπτυξη άλλων σημαντικών παραγωγικών δραστηριοτήτων στη χώρα, όπως η ηλεκτροπαραγωγή, η βασική μεταλλουργία, η παραγωγή τσιμέντου και οι κατασκευές, συμβάλλοντας επομένως και με αυτό τον τρόπο στην ενδυνάμωση της ελληνικής οικονομίας.

Συνυπολογίζοντας και τις έμμεσες επιδράσεις στους κλάδους που συμμετέχουν στην αλυσίδα εφοδιασμού της εξορυκτικής βιομηχανίας, η συνολική συμβολή της εξορυκτικής βιομηχανίας στο ΑΕΠ ανέρχεται σε 4,1 δισ. ευρώ (2,7 δισ. ευρώ από εξορυκτικές δραστηριότητες και το υπόλοιπο

¹ Το πλήρες κείμενο της μελέτης είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα του IOBE (www.iobe.gr).

1,4 δισ. ευρώ από τη μεταποίηση βασικών μετάλλων και τσιμέντου με εγχώριες ορυκτές πρώτες ύλες) που αντιστοιχεί στο 2,2% του ΑΕΠ. Εάν ληφθεί υπόψη και η ηλεκτροπαραγωγή με καύση λιγνίτη, η οποία δεν θα ήταν εφικτή χωρίς τη στήριξη του εξορυκτικού τομέα, η συμβολή στο ΑΕΠ ανέρχεται σε 6,2 δισ. ευρώ ή 3,4% του ΑΕΠ. Σε όρους απασχόλησης, η συμβολή της εξορυκτικής βιομηχανίας εκτιμάται αντίστοιχα σε 84.000 θέσεις πλήρους απασχόλησης που αντιστοιχούν στο 2,2% της εγχώριας απασχόλησης και σε 118.000 θέσεις εργασίας ή το 3,4% της εγχώριας απασχόλησης εάν ληφθεί υπόψη και η ηλεκτροπαραγωγή με λιγνίτη.

Οι συνολικές πωλήσεις της εξορυκτικής βιομηχανίας στην Ελλάδα το 2014 εκτιμάται ότι ανήλθαν στα 2,3 δισ. ευρώ έναντι 2,1 δισ. ευρώ το 2013. Σε σχέση με το 2009 οι πωλήσεις εμφανίζονται μειωμένες κατά περίπου 7%, μείωσης που οφείλεται κυρίως στη δραστική κάμψη στα αδρανή υλικά και το τσιμέντο. Στις υπόλοιπες κατηγορίες καταγράφονται μικτές τάσεις, ακόμα και ισχυρή άνοδος σε ορισμένες περιπτώσεις. Σε όρους όγκου παραγωγής, παρατηρήθηκε κάμψη την ίδια περίοδο (2009-2014) κατά 37.8% στα αδρανή υλικά, 24.4% στο τσιμέντο και 21,9% στα ενεργειακά ορυκτά, ωστόσο τα μάρμαρα (+44,4%) και τα βασικά μέταλλα (+32,9%) σημείωσαν σημαντική αύξηση.

Σε ότι αφορά τον επενδυτικό σχεδιασμό των επιχειρήσεων στην εξορυκτική βιομηχανία, διαπιστώνεται μια σαφής τάση ενίσχυσης των επενδύσεων τα επόμενα έτη. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις 19 επιχειρήσεων, μελών του Συνδέσμου Μεταλλευτικών Επιχειρήσεων (ΣΜΕ), προκύπτει μια συνολική προγραμματισμένη επενδυτική δαπάνη άνω του 1,7 δισ. ευρώ τα επόμενα έτη, με το μεγαλύτερο όμως τμήμα αυτών να προγραμματίζεται για την περίοδο 2016-2017. Ωστόσο, η ταχύτητα υλοποίησης των επενδύσεων θα επηρεαστεί τελικά από τις οικονομικές συνθήκες που θα διαμορφώνονται στην πορεία, τόσο στην εγχώρια οικονομία, όσο και διεθνώς.

Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται από τις εταιρίες του κλάδου στην αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος μετά τη λήξη της εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων. Τα υφιστάμενα έργα αποκατάστασης στην Ελλάδα περιλαμβάνουν τη δημιουργία δασικών εκτάσεων, τεχνητών λιμνών, υδροβιοτόπων, μουσείων, χώρων για πολιτιστικές εκδηλώσεις και ψυχαγωγία, καθώς και καλλιεργήσιμων εκτάσεων γης. Μέχρι σήμερα έχουν αποκατασταθεί περί τις 65.620 στρέμματα, με το ποσοστό των εκτάσεων που έχουν ήδη αποκατασταθεί ως προς το σύνολο των εκτάσεων υπό εκμετάλλευση να διακυμαίνεται στην περιοχή του 35-40%. Παράλληλα, από το 2007 έχουν φυτευτεί πάνω από 2,6 εκατ. δέντρα από τις εταιρίες μέλη του ΣΜΕ. Επιπλέον περιβαλλοντικές προκλήσεις δημιουργούνται κατά την εξόρυξη και επεξεργασία μεικτών θειούχων μεταλλευμάτων, καθώς και κατά την καύση λιγνίτη για ηλεκτροπαραγωγή. Σε αυτό το πλαίσιο, η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για την εκμετάλλευση των μεικτών θειούχων μεταλλικών ορυκτών στη βορειοανατολική Χαλκιδική προβλέπει την εφαρμογή βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών για τη διαχείριση της όξινης απορροής και την εφαρμογή προγράμματος παρακολούθησης των χαρακτηριστικών των υπόγειων υδάτων στην περιοχή των εγκαταστάσεων. Όσον αφορά στην καύση λιγνίτη για ηλεκτροπαραγωγή, ήδη υλοποιείται πρόγραμμα αντικατάστασης, αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού των σχετικών μονάδων ηλεκτροπαραγωγής.

Η εξωστρέφεια της εξορυκτικής βιομηχανίας

Η εγχώρια εξορυκτική βιομηχανία παρουσιάζει έντονη εξωστρέφεια, η οποία δεν περιορίζεται στο υψηλό ποσοστό της παραγωγής με προορισμό τις διεθνείς αγορές. Η διεθνοποίηση του κλάδου της εξορυκτικής βιομηχανίας αναδεικνύεται και μέσω της ένταξης εγχώριων επιχειρήσεων σε πολυεθνικούς ομίλους, αλλά και με τη δημιουργία κοινών επιχειρήσεων (joint ventures), με πολλά σημεία εξόρυξης στο εξωτερικό και με δίκτυα εξαγωγών σε πολλούς προορισμούς.

Σημαντικό μέρος του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων της εξορυκτικής βιομηχανίας προέρχεται από πωλήσεις στις διεθνείς αγορές. Η αξία των εξαγωγών πλησίασε το 1,1 δισ. ευρώ το 2013, ξεπερνώντας το 50% των συνολικών πωλήσεων του κλάδου, με ενδείξεις για αύξηση το 2014 κατά περίπου 8%. Η εξωστρέφεια είναι ιδιαίτερα αυξημένη σε προϊόντα όπως τα μάρμαρα, τα βιομηχανικά ορυκτά και τα μέταλλα, όπου η αξία των εξαγωγών ξεπερνά διαχρονικά το 70% της αξίας των πωλήσεων.

Σε επίπεδο προϊόντων, περίπου το 1/5 της συνολικής αξίας των εξαγωγών καταλαμβάνουν το κάθε ένα από τα 3 προϊόντα με υψηλότερο μερίδιο στις εξαγωγές (το τσιμέντο, το αλουμίνιο και το νικέλιο). Τα μάρμαρα και η αλουμίνα ακολουθούν με μερίδιο περίπου 10% αμφότερα, ενώ σημαντική συνεισφορά έχουν και τα παραγόμενα προϊόντα από λευκόλιθο (πυρίμαχες μάζες, δίπυρος μαγνησία και καυστική μαγνησία).

Η δυναμική αυτή εξωστρέφεια της εγχώριας εξορυκτικής βιομηχανίας βασίζεται στα σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που διαθέτει ο κλάδος, ιδιαίτερα όσον αφορά στην ευκολία πρόσβασης σε λιμάνια και επομένως σε υδάτινες μεταφορές (λόγω της εκτεταμένης ακτογραμμής της Ελλάδας), αλλά και όσον αφορά στην κομβική γεωγραφική θέση της χώρας. Ωστόσο, η έλλειψη βασικών υποδομών (κυρίως σε σιδηροδρομικές μεταφορές) είναι σημαντική. Η βελτίωση της σιδηροδρομικής σύνδεσης μεταξύ των εγκαταστάσεων παραγωγής της εξορυκτικής βιομηχανίας και των εγχώριων λιμανιών, αλλά και των βιομηχανικών κέντρων στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, εκτιμάται ότι μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην περαιτέρω εξωστρέφεια και ανάπτυξη του κλάδου στον παγκόσμιο εμπορικό χάρτη.

Ορυκτές πρώτες ύλες: Ευρωπαϊκή και εθνική πολιτική

Η ανάγκη για απρόσκοπτη πρόσβαση σε πρώτες ύλες προϋποθέτει την ύπαρξη και την εφαρμογή μιας ενιαίας, ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής πολιτικής. Σε αυτό το πλαίσιο, οι θεσμοί της ΕΕ έχουν θεσπίσει επιμέρους στρατηγικές που στοχεύουν στην απρόσκοπτη πρόσβαση σε πρώτες ύλες διεθνώς, στην αποδοτικότερη διαχείριση των υφιστάμενων κοιτασμάτων, στον περιορισμό του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της βιομηχανίας, καθώς και στην καλλιέργεια της εμπιστοσύνης μεταξύ των κοινωνικών εταίρων.

Προς αυτή την κατεύθυνση, το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας ανακοίνωσε το 2012 την Εθνική Πολιτική για την Αξιοποίηση των Ορυκτών Πρώτων Υλών (ΕΠΑΟΠΥ). Η εθνική πολιτική δομείται σε έξι στρατηγικούς άξονες που αφορούν στην περιφερειακή και εθνική ανάπτυξη, σε ευρύτερα θέματα χωροταξικού σχεδιασμού, στην κωδικοποίηση της υφιστάμενης νομοθεσίας, στην εξασφάλιση της κοινωνικής αποδοχής μέσα από την προώθηση διαλόγου, στην ενίσχυση της

έρευνας και εκπαίδευσης και τέλος στην ευρύτερη βελτίωση της αποδοτικότητας της διαχείρισης των ορυκτών πρώτων υλών.

Η εθνική πολιτική για τις ορυκτές πρώτες ύλες εναρμονίζεται σε μεγάλο βαθμό με την αντίστοιχη ευρωπαϊκή πολιτική και συνεισφέρει στην προσπάθεια για ενίσχυση του αναπτυξιακού ρόλου της βιομηχανίας στην ελληνική οικονομία. Ωστόσο, η εθνική πολιτική δεν έχει λάβει έως σήμερα τη μορφή νομοθετικών κειμένων και έτσι τελικά δεν εφαρμόζεται στην πράξη. Ως αποτέλεσμα, ακόμα υφίστανται σημαντικά εμπόδια στην περαιτέρω ανάπτυξη της εξορυκτικής βιομηχανίας.

Αναλυτικότερα, οι διαδικασίες αδειοδότησης για την αξιοποίηση πρώτων υλών εξακολουθούν να είναι χρονοβόρες, χωρίς σαφώς προσδιορισμένη μεθοδολογία. Στην καθυστέρηση της αδειοδότησης συμβάλλει η πολυνομία, καθώς και η σχετική γραφειοκρατία στο υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο. Το δαιδαλώδες νομοθετικό σύστημα συσχετίζεται άμεσα και με τις πολυάριθμες προσφυγές στο Συμβούλιο της Επικρατείας, προκαλώντας σημαντικές καθυστερήσεις στην υλοποίηση επενδύσεων. Παράλληλα, το Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (ΙΓΜΕ) δεν έχει αξιοποιηθεί στο μέγιστο βαθμό, με αποτέλεσμα η πληροφόρηση για το δυναμικό των πρώτων υλών στη χώρα να είναι σχετικά περιορισμένη. Σε συνδυασμό με δυσμενείς εξελίξεις στο μη μισθολογικό κόστος (όπως τέλη, μισθώματα, λοιπή φορολογία και κόστος ενέργειας), οι εκκρεμότητες στο ρυθμιστικό πλαίσιο δυσχεραίνουν την ανταγωνιστικότητα και την περαιτέρω ανάπτυξη της εξορυκτικής βιομηχανίας στην Ελλάδα.

Προτάσεις πολιτικής

Σύμφωνα με τη μελέτη του IOBE, η εξάλειψη των υφιστάμενων παραλείψεων στο ρυθμιστικό πλαίσιο και ευρύτερα στην πολιτική για τις ορυκτές πρώτες ύλες αποτελεί βασική προϋπόθεση για πληρέστερη αξιοποίηση των αναπτυξιακών προοπτικών της εξορυκτικής βιομηχανίας. Η εξειδίκευση και η υλοποίηση της Εθνικής Πολιτικής για την Αξιοποίηση των Ορυκτών Πρώτων Υλών (ΕΠΑΟΠΥ) αποτελεί ένα βασικό βήμα σε αυτή την κατεύθυνση. Οι δράσεις που προβλέπονται στην ΕΠΑΟΠΥ θα μπορούσαν να κατηγοριοποιηθούν σε πέντε προτεραιότητες πολιτικής – χωροταξικός σχεδιασμός, αδειοδότηση, λοιπά ρυθμιστικά ζητήματα, εκπαίδευση-έρευνα-διάχυση γνώσης και εξασφάλιση της κοινωνικής άδειας (Διάγραμμα 1).

Διάγραμμα 1: Προτεραιότητες πολιτικής

Χωροταξικός σχεδιασμός

- Αποτύπωση περιοχών με κοιτάσματα
- Ειδική πρόβλεψη για περιοχές κοιτασμάτων ιδιαίτερης οικονομικής σημασίας
- Πρόβλεψη για τις χρήσεις μετά το τέλος της εκμετάλλευσης
- Αναθεώρηση των περιφερειακών χωροταξικών πλαισίων
- Επικαιροποίηση των διαχειριστικών μελετών για τις προστατευόμενες περιοχές

Αδειοδότηση

- Απλοποίηση των διαδικασιών με βάση το χωροταξικό σχεδιασμό
- Έκδοση καθοδηγητικών εγγράφων και εγχειριδίων
- Υλοποίηση της υποχρέωσης βάσει του νόμου 4014/2011 για τη λειτουργία και τήρηση Ηλεκτρονικού Περιβαλλοντικού Μητρώου Έργων
- Αποφυγή επικαλύψεων και παράλληλες ενέργειες

Λοιπά νομικά θέματα

- Κωδικοποίηση νομοθεσίας, με άμεση ενημέρωση
- Νέος λατομικός νόμος

Έρευνα-εκπαίδευση-γνώση

- Ενίσχυση των ερευνητικών φορέων σε θέματα ΟΠΥ
- Δημιουργία βάσης δεδομένων GIS
- Εκπαίδευση, κατάρτιση και επιμόρφωση για τη βιώσιμη ανάπτυξη των ΟΠΥ
- Διδασκαλία μαθημάτων σχετικών με γεωεπιστήμες σε κατώτερη και μέση εκπαίδευση
- Δημοσίευση πληροφοριών εφαρμογής καλών πρακτικών

Κοινωνική άδεια

- Αποτελεσματικότερη λειτουργία των ελεγκτικών αρχών
- Αποτροπή παράνομης λειτουργίας λατομείων
- Θέσπιση χρηματοοικονομικών εγγυήσεων
- Ενίσχυση των αντισταθμιστικών οφειλών ΟΤΑ
- Αποκατάσταση εγκαταλειμμένων εξορυκτικών χώρων
- Σύσταση forum για την ΕΠΑΟΠΥ

Αθήνα, 31 Μαρτίου 2016